

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ІСПАНІЇ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939–1945 РР.)

Яропуд Антон,

здобувач вищої освіти першого рівня
історичного факультету
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
antonio.yaropud17@gmail.com

Науковий керівник: **Костюк Леся,**

кандидат історичних наук, доцент
кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. Володимира Гнатюка

Після перемоги у громадянській війні, Іспанія опинилася у тісних обіймах країн Осі, особливо Німеччини та Італії. Ці держави не лише допомогли Ф. Франко прийти до влади, але й стали прикладом для створення нової авторитарної держави в Європі. Так, на початку березня 1939 р. А. Гітлер відіслав Ф. Франко листа, з приводу таємного договору про дружбу. В цьому листі він пояснив, що доброзичливий нейтралітет Іспанії в майбутній кризі і, можливо, війні буде політикою, що принесе найбільшу вигоду Німеччині, оскільки він створить найбільший невизначений і стримуючий ефект для Великобританії і Франції. І взагалі, єдине що цікавило А. Гітлера у Іспанії, то це можливості щодо флоту, бо Іспанія має хороші стратегічні можливості для маневрів. Підписання Німецько-Іспанського договору про дружбу відбулося 31 березня 1939 р., та згодом приєднання Іспанії до Антикомінтернівського пакту. За кілька днів до заключення офіційної дружби з Німеччиною, Іспанія підписала дружній договір з Португалією [7, с. 54]. Після цього виходить із Ліги Націй, як це вже зробили Японія, Німеччина та Італія.

Метою даної статті є аналіз низки джерел, котрі розкривають всі напрямки зовнішньої політики Іспанії в період Другої світової війни. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання ряду завдань: проаналізувати специфіку міжнародних відносин Іспанії у 1939–1945 рр. XX ст. та дослідити їх шляхи реалізації.

Саме перша половина XX ст. відрізняється насиченістю подій. Тож історія Іспанії цього періоду не є виключенням. Так, як Ф. Франко є одним із диктаторів цього періоду, то ця тема є достатньо досліджуваною. Про нього почали писати ще за життя. При вивченні даної проблеми, варто відзначити, що окремі аспекти зовнішньої політики Іспанії у вказаний

період висвітлені у Алана Ллойда [3], Вільяма Болака [1], Хав'єр Тусел [9], Стенлі Пейна [6–8].

У своїх переконаннях Ф. Франко більше орієнтувався на Італію ніж на Третій Рейх. Підтвердженням цього був візит Серрано Суньєра (міністра закордонних справ) до Риму відразу після закінчення Громадянської війни, котрий мав на меті показати, що іспанський режим тісніше ототожнюється із Італією, ніж з Німеччиною [5, с. 269].

Доречно додати, що одним із важливих аспектів у відносинах між краххнами були економічні відносини. Так, у 1938 р. Німеччина отримувала 41 % іспанського експорту. Водночас Іспанія мала значні борги перед Італією (7 мільярдів лір, згодом зменшені до 5 мільярдів). Хоча Муссоліні виявив великодушність у питанні боргу, Німеччина встановила контроль над сімнадцятьма гірничодобувними компаніями в Іспанії, що викликало занепокоєння іспанського уряду. Також 1939 р. Іспанія підписує ряд торгівельних угод із США, Францією, Португалією і Великою Британією. Одночасно ним не було взято кредитування від США, щоб зберегти свій нетралітет [5, с. 55].

Із підписанням німецько-радянського договору, початком Другої світової війни Ф. Франко намагався дотримуватися нетралітету. Хоча Ф. Франко та його військова еліта побоювалися, що Радянське вторгнення в Польщу відкриє Центрально-Східну Європу для Червоної армії, і через це зможе поглибити свій вплив, але пізніше публічно засудив руйнування католицької Польщі, він зробив це скоріше в термінах радянського наступу, ніж у відкиданні нацистської агресії [6, с. 261]. З проголошенням війни Великобританії та Франції Ф. Франко публічно закликав всі сторони переглянути свої рішення і повернутися до переговорів [1, с. 7]. Необхідно додати, що протягом війни Ф. Франко вірив, що А. Гітлер вийде переможцем з кампанії і що диктатури чекає світліше майбутнє, ніж демократії [1, с. 100].

Зауважимо, що у жовтні 1940 р. відбулася особиста зустріч із Ф. Франко із А. Гітлером, де було запропоновано приєднатися до Німецько-Італійсько-Японського пакту [5, с. 80] і це поставило його перед вибором – країни Осі або торгівля із Великою Британією [4, с. 73].

Новою сторінкою в міжнародних відносинах Іспанії під час Другої світової став напад Німеччини на СРСР. Вторгнення у СРСР викликало сильну емоційну реакцію, особливо серед фалангістів. Через сорок вісім годин уряд зажадав від Іспанії можливості втрутитися якимось чином, крім офіційного вступу у війну Антирадянська боротьба на сході розглядалася як продовження іспанського хрестового походу в Громадянську війну, і Іспанія була «морально воюючою стороною» в новому конфлікті, та послала на радянський фронт «Блакитну дивізію». Вісімнадцять тисяч були організовані у великий підрозділ, зрештою найвідомішою дивізією серед усіх армій за всю Другу світову війну. До

остаточного виведення військ (у лютому 1944 р.) загалом 47 000 іспанців воювали на боці німецької армії в Росії (приблизно 10 відсотків з них загинули) [2, с. 12].

Після нападу Японії на США уряд Іспанії налагодив з ними стосунки і більшість населення країни виступали за союз між державами [3, с. 182–183].

Максимально важливою є розуміння теорії Каудильйо про «три війни»: у Тихоокеанській війні, між США і Японією, – Іспанія дотримувалася повного нейтралітету. Хоча її уряд погодився представляти японські інтереси в Латинській Америці [9, с. 60]. Також Ф. Франко 1942 р. офіційно повідомив, що не буде вступати у війну, але продовжить економічну співпрацю із країнами Осі.

Зауважимо, що протягом 1944 р. в Іспанії виникають заворуження проти постачання продовольства країнам Осі. В результаті цього уряд погодився припинити поставки вольфрамів до Німеччини, а також вивів «Блакитну» дивізію та закрив німецьке консульство в Танжері, виселив всіх німецьких шпигунів і диверсантів з іспанської території (цей останній захід, однак, так і не був повністю виконаний). За ці поступки нафта знову потекла [7, с. 218].

Висновки. Зовнішня політика Іспанії під час Другої світової війни була складною та суперечливою. Хоча Ф. Франко вдалося уникнути прямої участі у конфлікті, але країна зіткнулася з економічними труднощами та міжнародною ізоляцією. Проте Франко досягнув своєї мети – зберегти життя своїх людей. Політика уряду була ідеологізованою, але вони змогли пообіцяти «Вісі» для заспокоєння і взяти від «Союзників» ресурси для налагодження життя. Хоча, маневрування між двома скелями принесло тільки один результат – виживання, бо післявоєнний устрій Європи не включав Іспанію.

Після закінчення Другої світової війни міжнародне становище Іспанії зазнало калейдоскопічних змін, які були викликані не стільки подіями всередині країни, скільки поглядами і цілями союзного світу. Іспанії було заборонено членство в Організації Об'єднаних Націй на конференції в Потсдамі щоб заспокоїти радянський режим. Ф. Франко був засуджений Сталіним як тоталітарист і агресор, тоталітаристом і вбивцею номер один у світі на той момент.

ЛІТЕРАТУРА

1. Beaulac W. L. Franco: Silent ally in World War II. Carbondale: Southern Illinois University Press, 1986. 233 p.
2. Black S. Spain since 1939. London: Palgrave Macmillan, 2010. 280 p. URL: <https://doi.org/10.1007/978-1-137-09629-6> (date of access: 10.12.2024).
3. Lloyd A. Franco: the biography of an enigma. New York: Doubleday & Company. 1969. 264 p.

4. Molinero C. La captación de las masas: política social y propaganda en el régimen Franquista. Madrid: Cátedra, 2005. 223 p.

5. Moradiellos E. Franco: anatomy of a dictator. New York: I. B.Tauris & Co. Ltd, 2018. 304 p.

6. Payne G. S. El régimen de Fanco. 1936–1975. Madrid: Alianza Editorial, 1987. 696 p.

7. Payne G. S., Palacios J. Franco: a personal and political biography. Wisconsin: University of Wisconsin Press, 2014. 762 p.

8. Payne G.S. Franco and Hitler: Spain, Germany, and World war II. New Heaven and London: Yale University Press, 2008. 336 p.

9. Tusell J. Spain: from dictatorship to democracy / trans. from Spanish by R. Clark. Oxford: Blackwell Publishing, 2007. 504 p.